

enseigner, évaluer. – Paris : Conseil de l'Europe/Les éditions Didier, 2001. – 192 c. Challe O., Enseigner le français de spécialité. – Paris : Economica, 2002. Coste, D. Un Niveau Seuil, Hatier, 1971, pp. 48-49. Dictionnaire de didactique du français. – Paris : CLE International, 2003. – 304 c. Le français sur objectifs spécifiques et la classe de la langue/C. Carras, J. Tolas, P. Kohler, E.Szilagyi. - Paris : CLE International, 2007. – 208 c. Mangiante J.- M. et Parpette C., Le français sur objectif spécifique. De l'analyse des besoins à l'élaboration d'un cours, Hachette, 2004. Tagliante Ch. L'évaluation et le Cadre européen commun. – Paris : CLE International, 2005. – 208 c.

УДК 318.147:811.111

ЯРЕМА І.А.

(Запорізький національний університет)

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ МЕТАЛУРГІЙНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті розглядаються складові культурного компоненту міжкультурної комунікативної компетентності. Визначено принципи формування міжкультурної комунікативної компетентності.

Ключові слова: міжкультурна комунікативна компетентність, компоненти навчання.

Ярема И.А. Формирование межкультурной коммуникативной компетентности у студентов металлургийных специальностей. В статье рассматриваются составляющие культурного компонента межкультурной коммуникативной компетентности. Определены принципы формирования межкультурной коммуникативной компетентности.

Ключевые слова: межкультурная коммуникативная компетентность, компоненты обучения.

Yarema I. The formation of cross-cultural communicative competence of the future metallurgies. The article deals with the components of the cultural component of intercultural communicative competence. Defined principles of intercultural communication competence.

Keywords: intercultural communicative competence, the components of learning.

Інтеграція до європейського та світового простору, міжнародні зв'язки України зумовлюють необхідність розглядати англійську мову як важливий засіб міжкультурного спілкування. Володіння іноземною мовою стає не тільки показником високого культурного рівня людини, а й запорукою її успішної професійної діяльності. Крім того, розв'язання численних проблем сучасної цивілізації часто вимагає взаємодії і взаєморозуміння між людьми, що належать до різних національних та корпоративних культур. Очевидно, що в основу такого взаєморозуміння, яке сприяє взаємозбагаченню культур, має бути покладена міжкультурна комунікація, яку можна вважати особливим типом культури представників різних національностей та професій. Необхідність формування міжкультурної комунікативної компетентності у конкурентоспроможного фахівця металургійної галузі є безсумнівною, адже сучасний спеціаліст це різнобічно розвинута особистість, потреби якої залежать від умінь переборювати комунікативні бар'єри, сприймати й усвідомлювати ринкові тенденції, аналізувати отриману інформацію й швидко реагувати на найменші зміни в суспільстві та економіці.

Метою статті є довести необхідність формування міжкультурної комунікативної компетентності у студентів металургійних спеціальностей, розглянути принципи формування цієї компетентності та її складові компоненти.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- дати визначення поняття міжкультурна комунікативна компетентність;
- обґрунтувати мету формування міжкультурної комунікативної компетентності;
- проаналізувати складові культурного компоненту міжкультурної комунікативної компетентності;
- навести принципи формування міжкультурної комунікативної компетентності;

Предметом статті є міжкультурна комунікативна компетентність.

Об'єктом - необхідність формування міжкультурної комунікативної компетентності у студентів металургійних спеціальностей.

В теорії культурологічного підходу (Л. Виготський, П. Гуревич, О. Леонт'єв, А. Лурія, В. Розин, А. Флієр, Д. і Б. Уайтінги) розроблено сукупність методів опису, порівняння та вивчення культурних розрізень (кроскультурний підхід), доведений зв'язок мислення та культури, реалізована інтеграція ідеї культурології та культурної антропології з концепціями гуманітарних і природничо-наукових дисциплін. Проблемою формування крос культурної компетенції студентів займалися Г. Антипова, Ж. Войнова, О. Донських, І. Морковіна, Ю. Сорокін, С. Тер-Мінасова. На їхню думку,

навчання спілкуванню між людьми різних націй стає можливим завдяки розумінню та врахуванню соціокультурного чинника, зокрема національних, специфічних особливостей різних компонентів культур-комунікантів. До останніх належать: 1) традиції, звичаї, обряди; 2) побутова культура; 3) художня культура; 4) „національні картини світу” – особливості мислення.

Міжкультурна комунікативна компетентність є сукупністю здібностей, умінь знань та установок і якостей особистості, які дозволяють їй успішно спілкуватися іноземною мовою в ситуаціях міжкультурного спілкування різних типів і видів з урахуванням основних зовнішніх соціокультурних і внутрішніх ситуативних факторів, вміння користуватися фактами мови і мовлення для реалізації цілей спілкування [Навчально-методичний посібник 2011, с. 30]. Це компетенція особливої природи, яка базується на знаннях і вміннях реалізувати міжкультурне спілкування шляхом створення спільного для комунікантів усвідомлення того, що відбувається, і досягнення нарешті позитивних для обох сторін результатів спілкування. Міжкультурна комунікативна компетентність не має аналогії з комунікативною компетентністю носіїв мови і притаманна лише медіатору культур, мовній особистості, що вивчає іншу мову як іноземну.

Рівень здатності до адекватного міжкультурного спілкування визначаємо як сукупність таких умінь: уміння використовувати специфічні для певної культури мовні одиниці, що вивчаються при побудові мовного акту, зокрема уміння використовувати лексичні одиниці, що містять у собі соціокультурну інформацію в ситуації міжкультурного спілкування, враховуючи при цьому національно-культурну специфіку вербальної й невербальної комунікативної поведінки, а також уміння запобігати культурним конфліктам, викликаним відмінностями ціннісних систем і етносоціокультурних настанов у власній культурі та культурі носіїв англійської мови.

Культурний компонент міжкультурної комунікативної компетентності містить:

Знання:

- загальних відомостей про Британію (географічне положення, природні умови, адміністративний поділ, пам'ятки тощо);
- відомостей про державний устрій Британії, партії, основні засоби масової комунікації, освітні заклади, а також про міжнародні контакти, громадські рухи, молодіжну субкультуру;
- того, як представники англійської та інших культур ставляться до базових категорій культури (часу, простору, влади тощо);
- системи цінностей і етносоціокультурних настанов носіїв англійської мови і культури;
- відмінностей між ціннісними системами та етносоціокультурними настановами в рідній культурі, носіїв англійської та інших мов;
- знання ритуально-етикетних правил носіїв англійської та інших мов;
- соціокультурних особливостей вербальної і невербальної комунікативної поведінки носіїв англійської мови.

Навички:

- інтерпретації культурно-зумовлених компонентів невербальної комунікативної поведінки;
- невербальної комунікативної поведінки відповідно до етносоціокультурних настанов носіїв англійської та інших мов.

Уміння:

- використовувати знання про Британію в ситуації міжкультурного спілкування англійською мовою (про її географію, економіку, політичний устрій, освіту тощо);
- враховувати національно-культурну специфіку вербальної та невербальної комунікативної поведінки при побудові дискурсу міжкультурного спілкування англійською мовою;
- порівнювати рідну культуру та культуру носіїв англійської та інших мов, розмірковуючи при цьому над своєрідністю та відмінностями цих культур - запобігти культурним конфліктам, викликаним відмінностями ціннісних систем і етносоціокультурних настанов у власній культурі та культурі носіїв англійської та інших мов.

Здатність:

- бути медіатором культур, тобто вести міжкультурне спілкування англійською мовою, зберігаючи власну культурну ідентичність і не порушуючи культурних традицій носіїв англійської та інших культур, що передбачає здатність толерантного ставлення до ціннісних систем і етносоціокультурних настанов інших культур [Навчально-методичний посібник 2011, с. 68].

К. Гейтхауз виокремлює три види умінь, необхідних для реалізації міжкультурної комунікації в умовах професійної діяльності:

- уміння користуватися спеціалізованою термінологічною лексикою, властивою даному

професійному контексту;

- уміння користуватися сукупністю більш загальних професійних навичок таких, як проведення дослідження, тестування обладнання, надання технічної характеристики;
- уміння ефективно користуватися мовними засобами для реалізації неформальної комунікації, непов'язаної з професійною діяльністю [Gatehouse 2001].

Метою формування міжкультурної комунікативної компетентності є досягнення такої якості мовної особистості, яка дозволяє їй вийти за межі особистої культури і набути якості медіатора культур, не втрачаючи особистісної культурної ідентичності.

Іншомовна комунікативна компетентність не включає в себе міжкультурну комунікативну компетентність повністю. До складу іншомовної комунікативної компетентності входять наступні компетентності: лінгвістична, соціолінгвістична, дискурсивна, стратегічний, соціокультурна, соціальна. Лінгвістична компетентність не має міжкультурного виміру.

Серед психологічних компонентів виділяють усвідомлення, бажання і здатність сприймати «іншого», здатність керувати станом невизначеності [Навчально-методичний посібник 2011, с. 32]. Важливим складовим фактором міжкультурної комунікативної компетентності є психологічна готовність до вирішення проблем, здатність брати на себе відповідальність за прийняття рішень. Проблеми особистісного, міжособистісного, соціального, академічного, професійного характеру виникають в житті будь-якої людини. Часом саме психологічна неготовність людини реагувати на обставини, що склалися, пасивна позиція, невміння визначити суть проблеми переводять її з розряду ординарної життєвої ситуації в план нерозв'язного особистого / професійного/соціального конфлікту. Викладач може в процесі навчальної взаємодії моделювати досить широкий ряд проблемних завдань, формувати базові рефлексивні вміння, пов'язані з визначенням умов конкретних ситуацій, які, в свою чергу, обумовлені місцем, часом, ролями, намірами, почуттями і можливими діями їх учасників; використовувати необхідні алгоритми в ході вирішення типових академічних завдань. Безумовно, багато що залежить від особливості характеру і психіки людини, але очевидно і те, що в процесі навчання можна і потрібно здійснювати корекцію поведінкових стереотипів.

Формування міжкультурної комунікативної компетентності базується на наступних принципах:

- принцип пізнання і врахування ціннісних культурних універсалій;
- принцип культурно-пов'язаного співвивчення іноземної і рідної мов;
- принцип етнографічного підходу до визначення культурних компонентів явищ як лінгвістичного, так нелінгвістичного характеру;
- принцип мовленнєво-поведінкових стратегій;
- принцип усвідомлення психологічних процесів і станів, пов'язаних з міжкультурним спілкуванням;
- принцип керованості:
 - а) особистим психологічним станом;
 - б) станом невизначеності того, що відбувається;
- принцип емпатичного відношення до учасників міжкультурного спілкування.

Отже, навчання професійно орієнтованого спілкування майбутніх металургів не можливо здійснити без врахування національно культурної специфіки країни, мова якої вивчається. В статті наведені принципи формування міжкультурної комунікативної компетентності, які будуть враховуватися при відборі матеріалу при побудові системи вправ для навчання майбутніх металургів.

Література

Григорян А.В. Реализация лингвосоциокультурного компонента содержания языкового образования на основе кросскультурного подхода: английский язык, языковой вуз: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Асмик Валерьевна Григорян. – М.: 2010. – 243 с. *Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції*: Курс лекцій: [навч.-метод. посібник для студ. мовних спец. осв.-кваліф. рівня «магістр»] / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за ред. С. Ю. Ніколаєвої – К.: Ленвіт, 2011. – 344 с. *Gatehouse K. Key Issues in English for Specific Purposes (ESP) Curriculum Development / K. Gatehouse // The Internet TESL Journal, Vol. VII № 10, October 2001.* – Режим доступу: <http://iteslj.org/>.